

KARA LÂSTİK

Zeki Sarıhan tarafından yazıldı.
Çarşamba, 26 Kasım 2014 10:33 -

Ermenek'teki maden ocağı denilen ölüm kuyusunda ölen 18 işçiden Tezcan Gökçe'nin babası Recep Gökçe'nin ayağındaki yırtık kara lastik, kamuoyunda büyük ilgi uyandırdı. Fotoğraf, ülkemizde yoksulluğun hâlâ ne kadar yaygın ve zenginlerle yoksullar arasındaki uçurumun ne kadar derin olduğunun hatırlanmasına neden oldu. Recep Gökçe, emekli maaşı aldığı halde bir lastik ayakkabı alacak güçte değilmiş. Kim ister yırtık bir ayakkabı ile oğlunun cenaze törenine katılmayı?

İnsanların ayaklarına giydikleri, eskiden beri onların sınıflarını, işlerini ve dolayısı toplumdaki yerlerini de gösterir. Şehirliler ve zengin köylüler eskiden beri kundura giyerler. İbrahim Tatlıses'in inşaat amelesi iken söylemeye başladığı "*Ayağında kundura*" diye başlayan türküdeki kundura, sevgilisinin statüsünü yüksek göstermeye yarıyordu. Hiç ayağında çarık veya kara lastikli bir sevgili ideal sevgili olabilir mi? Hele ele güne karşı ayıp olmasın diye giymeyip giydirdiğimiz kızlarımız ve kadınlarımız için!

Fakat bu ülkenin köylü ve çiftçileri uzun süre bir karış çarığa bile özlem duymuşlardır. 1950'den önce köylülerin büyük çoğunluğu yalınayaktı. Cahit Külebi'nin "Adamın Biri" şiirinde tasvir ettiği köylünün çıplak ayaklı olduğu, "*Sen ki kış ve yaz yalınayak*" dizesinden anlaşılıyor. Bir çift çarığı olanların bile bunu her zaman değil, ancak insan içine çıktıkları zaman giydiklerini köyümüzde yaşlılar anlatıyor. Sabah evden çarıklarını giyerek çıkıyorlar, köyden çıkınca eskimesin diye çarıklarını çıkararak yola devam ediyorlar, bütün gün çıplak ayakla çalıştıktan sonra köye yaklaştıklarında tekrar giyiyorlarmış!

1944 doğumlu olan ben de 7 yaşına kadar yalınayak dolaştım. Dana derisinden annemin dikiği bir çarığı giydiğimde 7-8 yaşlarında olmalıydım. Çarık ince olduğu için daha ilk gün hayvan gütmeye giderken ne yazık ki delindi! Köyde bir hayvan öldüğünde derisini güneş gören ve "çıkma" denen balkona gererek uçlarından çivilerle, kurduğu zaman derisini cam parçasıyla kazıyarak çarık dikerlerdi. En iyi çarıklık manda derisinden çıkardı. Çarığın ipi de adeta bir statü işaretiydi. Yünden olanlar, kendir iplerden daha değerliydi. Çarığın delinen yerleri "önduruk" denilen başka derilerle kapatılarak tamir edilirdi. Bir süre giyilmeyen çarıklar kurur, kemik gibi olurlardı. Bunar suya konularak yumuşatılırdı. Eskiyen çarıklar atılmazdı. Eski evimizin kapısının iç kısmında bunların asılı olduğunu hatırlıyorum. Kapı açılıp kapandıkça birbirlerine veya kapıya çarpıp ses çıkarırlardı.

KARA LÂSTİK

Zeki Sarıhan tarafından yazıldı.

Çarşamba, 26 Kasım 2014 10:33 -

Don ve gömleklerimizi de annemizin kendirden dokuduğu yılların sonuna geldiğimizde İkinci Dünya Savaşı biteli birkaç yıl olmuştu. Dedem Şevk Hoca'nın beş kızı vardı. Bunların ve annemin kasabaya gitmeleri gerektiğinde evdeki bir kundurayı nöbetleşe giyiyorlar veya bir komşudan ödünç almaları gerekiyormuş! Köy koşullarında gene de orta halli bir aile idik. Zengin köylülerin kadınlarıyla kendilerini karşılaştırmak için annemin bir sözü vardı: *"Onlar tıkr tıkr kundura ile gezerken biz yalınayak geziyorduk!"*

Kara lâstik 1950'li yılların başlarında köylünün imdadına Hızır gibi yetişti. Annemle babam beş çocuklu ailelere Marşal yardımından verilen parayı almak için kasabaya gitmişlerdi. Akşam karanlığında eve geldiklerinde heybeden Sümerbank'tan alınmış elbiselik bez, benim için de bir kara lastik çıktı. Ayağım ilk kez kalıba girdi! Evin içinde onunla aşağı yukarı yürüyerek deneme yaptım. O gece ayağımdaki kâra lastiklerle yattım, sabahleyin de dışarıda giyerek denedim, hem de gösteri yaptım... Bu dönemde lâstiğin içi astarlı olan Gislaved çeşidi de çıktı. Çarık, ayağı soğuktan, yerdeki sivri şeylerin ayağa batmasından korumaz. Kara lastik bu bakımdan biraz daha güvenli ise de o da ne soğuğu ne sıcaklığı engeller.

Ayağım kundurayla 1958'de öğretmen okuluna girdiğimde tanıştı. Bunlar Beykoz'daki fabrikadan gelirdi. Biz köylü çocukları için büyük bir nimetken zenginlerin bunu *"tek tip"* diye yadırgamalarını hayretle karşılamışım. Köy içinde giyilen kundura çabuk yıpranır ve bu da insana masraf kapısı açar. Hele bağ ve bahçe işlerinde kundura dayanmaz. Bu nedenle köyde kara lastik giyilir.

Köyümüzdeki bakkala telefon ederek lastik ayakkabı satışları hakkında bilgi aldım. Çocuk lastikleri 4.5 liradan başlıyormuş, 41 numara ve üstü 7 lira imiş. Bugün köylüler içinde deri ayakkabısı olmayan yokmuş ama işte güçte gene kara lastik giyiyorlarmış.

Yalınayaklık ve çarık, 1950 öncesinin köylü haliydi. Demokrat Parti döneminin simgesi kara lâstiktir. Hiç değilse insan içine çıkarkenki bu lâstik ayakkabı görüntüsü epeydir kaybolmuş gibiydi. Bir maden işçisi babasının ayağındaki yırtık kara lâstik en çok AKP iktidarını utandırmış olmalı. Fakat bundan daha da utandırıcı olan, vahşi bir kapitalizmin sonucu, az masrafla çok kömür çıkarmaya zorlanan emekçilerin yürek yaralayıcı halidir.